

Záchranářem v želvím ráji

Pamatují ještě dinosaury, ale dnes mají namále. Krásné a majestátní mořské želvy z rajských **OSTROVŮ V INDONÉSII** rychle mizí. Za jejich záchranu bojuje i jedna mladá Češka.

V ohrožení

Mořské želvy jsou více než **100 milionů let starou skupinou plazů**. Jejich populace dnes strmě klesají – čtyři ze sedmi druhů jsou považovány za kriticky ohrožené, další tři jako ohrožené vyhynutím. V Indonésii z těchto celkových sedmi druhů žijí čtyři.

Nejčastějšími predátory jsou psi a krysy, kteří likvidují snůšky vajec. Kvůli rozvoji pobřeží **ubývá i pláží** a častěji se stává, že želva při hloubení svého hnízda zničí snůšku, kterou tam nakladla jiná želva před ní. Kvůli globálnímu oteplování se zvedá hladina moří, a hrozí tak častější zaplavení vajec.

Největším problémem na mnoha místech zůstává přímý sběr želvích vajec a zabíjení samic pro maso.

Přestože jsou všechny druhy mořských želv chráněné mezinárodním i indonéským zákonem, **postihy neexistují**, a tak plazi pamatující dinosaury dál ubývají.

DOBŘE A ŠPATNĚ Zatímco v jedné stanici chrání vajíčka ohradami (nahore) a vylihnuté želvy hned pouštějí do moře, jinde je drží ve špinavých bazéncích, kde je ani nekrmí. Želvy se pak okusují navzájem. 4x FOTO: HANA SVOBODOVA

SVOBODA

Když se želvy vylihnou, měly by se co nejrychleji dostat do moře. V ideálním případě se na tu samou pláž vrátí naklást vejce i ony.

ONDŘEJ KINKOR

S moji kamarádkou Hanou Svobodovou jsme se potkali v Padangu na západní Sumatře, kam se na rok přestěhovala. V Indonésii se totiž snaží přesvědčit tamní úřady, aby jí na některém z ostrovů dovolily založit záchranou želví stanici.

To, co mělo být původně jen výletem, dostalo najednou zcela jiný účel. Hanka život mořských želv studovala už v Praze a svým nadšením pro tyhle tvory s krunýřem nás během chvilky nakazila tak, že jsme je v jejich přirozeném prostředí chtěli vidět i my.

Krátce po příjezdu do Padangu nás tedy seznámila s místním šéfem cestovního ruchu Iqbalem, zemitým chlapičkem v pantoflích, který má na starosti oblast velikosti půlky České republiky.

„Nechcete jet na ostrov Pulau Penyu?“ nabídl nám Iqbal. Chvilku jsme na sebe koukali, ale když dodal, že název v překladu znamená Želví ostrov, kývli jsme. Druhý den ráno už na nás čekala loďka a zhruba dvě hodiny plavby do místa, které pro Středoevropana představuje tropický ráj. A očekávání se splnila. Na ostrově, který obejdete za půl hodiny a přitom se snažte nemyslet na to, co kdyby přišlo tsunami, jsou jen dva domky – jeden patří majitelce ostrova, druhý je pro návštěvy. Paní domácí si za ubytování řekla asi tolik, kolik v pražské restauraci necháte za večeri pro jednoho. Na oplátku nám však uvařila a chlapi holkám nosili kokosy až pod nos.

Jako vzducholodě oceánů

Po poobědovém povalování na pláži, během kterého přemýšlíte, jestli stojí za to se vrátit domů, jsme nasadili ploutve a brýle a naskákali do vody. Kolem mě během chvíle proplouvají žlutočerné, modré, oranžové, velké

i malé ryby. A najednou to přišlo. Tak dva metry ode mě se mihla nádherná želva. Jak mi Hana později řekla, byla to kareta obrovská. Snažil jsem se chvíli plavat za ní, abych ji mohl chytit za krunýř, ale nestihal jsem. Než jsem se stačil rozkoukat, elegantně párkrát mrskla ploutvemi a stejně nenápadně, jako připlavala, zmizela v tyrkysovém nedohlednu.

To už jsem měl nad sebou další, velkou snad metr a půl. Čtyřikrát mě zblízka obkroužila a zvědavě si mě prohlížela. Pak ani nemrkla a úplně stejně jako její kamarádka zmizela do hlubiny. Teprve když jste vedle nich, uvědomíte si, jak jsou tihle obři ve vodě elegantní.

Napůl v šoku z tak nečekaného zážitku vylézám z vody na pláž, kde už čekají ostatní. Zážitky mají prakticky stejné. Tohle je opravdu Želví ostrov.

Sedíme na teploučkém písku pod palmami, slunce zapadá a obloha předvádí barevnou show, kterou žádný ohňostroj nikdy vytvořit nedokáže, i kdyby ho plátil Roman Abramovič. Vypadá to, že kromě všech krabů se na pět Čechů přišlo podívat i kompletní domorodé obyvatelstvo ostrůvku. Krátce po setmění přichází i majitelka naší chatky, která nám oznamuje, že kousek odtud snáší jedna želva vajíčka. Rychle tam utíkáme. Asi 70 centimetrů dlouhá kareta už zahrabává snůšku. Je vidět, jak je to pro ni neuvěřitelně vyčerpávající, z očí se jí kutálejí slzy. Přihlížející čekají, až samice vejce zahrabe a odejde do moře.

A pak udělají něco, co nikdo z nás nečekal – vejce okamžitě vyhrabávají. Ptám se proč. „Na prodej,“ usmívá se žena ještě s rukou zabořenou do jámy v písku. Za jedno vejce o velikosti pingpongového míčku totiž dostane 2 až 4 tisíce rupií, v přepočtu tedy 4 až 8 korun. Majitelka se navíc chlubí, že jen z tohoto malého ostrova je v sezóně vyváženo týdně až šest tisíc želvích vajec, většinou do Číny a Singapuru,

kde končí na talířích v drahých restauracích.

Byznys, který žije celou rodinu

Pro indonéské domorodce je to zkrátka byznys, který žije celou rodinu. „Ještě před osmi lety tu kladly vajíčka čtyři druhy mořských želv, dnes už připlouvá jen jeden druh, kareta obrovská,“ říká dál žena a vůbec jí nedochází, že želvy z velké části mizí právě kvůli tomu, co zrovna dělá.

Raději jdeme s baterkami na druhou stranu ostrova, abychom jinak příjemným domorodcům nenadávali. Cestou v písku nacházíme ještě jednu karetu, která odpočívá těsně po tom, co svůj náklad budoucí generace zahrabala. Sedám si k ní a koukám do jejich ubrečených očí. Je unavená a krásná.

Druhý den pro nás přijíždí Iqbal a otázkám na sběr vajec se nejdě vyhnout. Kývá hlavou, že je to problém, ale říká, že zabránit lidem ve vybírání vajec nejde. Z čeho by prý žili. Je na něm vidět, že další otázky na tohle téma jsou mu nepříjemné. Asi aby nám zlepšil náladu, nabízí další výlet na podobný ostrůvek Gerabab Ketek, na němž je záchraná želví stanice.

Jenže jeho plán nevychází. Když vidíme, jak stanice vypadá, o moc lépe se necítíme. Státní záchraná zařízení se je rozhodla chránit tak, že želvy po vylihnutí nejméně na rok drží ve vydlážděném bazénku, kde je často špinavá, a dokonce i sladká voda. Ochránci navíc ani nevědí, jak je správně krmit. Často je nekrmí prakticky vůbec.

„Končí to tak, že želvičky se okusují navzájem, mají zakrtné svaly a ztrácejí instinkt, který je v dospělosti navede na pláž, kde se vylihnou,“ vysvětluje Hana.

Další slzy jsou tentokrát její. Želvy miluje a pohled na okousané plout-

VEJCE NA EXPORT Domorodci želví snůšky často vybírají. Vejce pak většinou končí na talířích v drahých restauracích v Číně a Singapuru. Indonésané za jedno vejce dostanou v přepočtu 4 až 8 korun.

vičky nezvládá. Nakonec se s pomocí Iqbala snaží osazenstvo stanice přesvědčit, ať malé želvy pustí co nejdříve do moře. Ti mručí a říkají, že ukousané ploutvičky nevdají, prý dorostou. „Když by vám někdo usekl ruce, taky by vám dorostly?“ reaguje zoufalá Hana.

Správce nám nakonec hlavně díky Iqbalově autoritě dovolí asi čtyřicítku malých vězňů osvobodit. Vzápětí se ukazuje, že Hanka měla pravdu. Želvy nespěchají do Indického oceánu, tak jak by měly. Spíš vypadají, že vůbec nevědí, co s nabytou svobodou dělat. Plácají se na pláži a nikam nespěchají. Nakonec je do moře spíš společně dostrkáme.

Musíme platit, aby rybáři nepoužívali dynamit

Další den odlétáme na Bali a odtud pokračujeme na sousední Lombok a pak na tři stejně miniaturní korálové ostrůvky Gili Islands.

Tady už oproti Želvímu ostrovu jede turismus naplno. Na nejméně

aby při lovu nepoužívali dynamit. Sice to zakazuje zákon, ale to bohužel nestačí,“ říká pan Hiro, Japonec, který na Gili Meno nabízí turistům ubytování v ekologicky šetrných bungalovech. V minulosti rybářům nikdo peníze nedával a následky jsou pod hladinou vidět dosud – tamní korály v bezprostředním okolí všech tří ostrůvků jsou většinou mrtvé.

V tu chvíli ještě nevíme, že následky lovu dynamitem za necelý týden uvidíme na vlastní oči i na želvách. Ve východní části Jávy v národním parku Alas Purwo díky iniciativě Světového fondu na ochranu zvířat už pochopili, jak mají želvy chránit.

„Želví hnízda vybereme a vajíčka přeneseme do těch, jež vyhloubíme sami. Jsou na pláži chráněné plotem, kam se nikdo nedostane. Když se malé želvy vylihnou, vypustíme je hned do oceánu,“ vysvětluje Azis, jeden z členů záchrané stanice. Jenže i tady jsou chudí a nezvědělí rybáři, kteří pravidla pořád nerespektují. Ráno tak na pláži nacházíme mrtvou karetu a kolem ní tmavě červený písek zbarvený její krví. „Tlaková vlna při výbuchu jí roztrátila vnitřnosti,“ smutně nálezkou komentuje Azis.

Právě tahle želva je důkazem toho, že hlavně kvůli nedostatečným znalostem a chudobě tiší obři oceánů boj s člověkem zatím prohrávají.

Autor je absolventem indonéského stipendijního programu Darmasiswa.

PLÁČ Želvy slzami vylučují z těla sůl a zároveň si jimi oči i omývají.